

SUSIKKO

METSÄHISTORIAN SEURA RY:N JÄSENTIEDOTE

3 / 2014 Marraskuu

Metsähistorian Seura juhlii Säätöytalolla

Ajankohtaista

Metsähistorian Seuran 20. toimintavuosi täyttyy parin kuukauden kuluttua. Tämän Susikon ilmestyminen ja 20-vuotisjuhla Säätytalolla Helsingissä ovat loppuvuoden tärkeimmät jäsenille suunnatut tapahtumat.

Juhlavuosi on kulunut paremminkin ahkeran aherruksen kuin juhlimisen merkeissä. Perinteiset kevätkauden tilaisuudet on järjestetty, samoin myös opintoretki Viroon, Latviaan ja Liettuaan syyskuussa. Kesäkuulle yhdessä Luston kanssa suunniteltu juhlaseminaari ja -retkeily jouduttiin peruuttamaan vähäisen ilmoittautuneiden määrän vuoksi. Ehkä emme ole vielä kaikki tottuneet majoitusliikkeiden ja kuljetusten järjestäjien tiukkaan linjaan ja vauhdikkaaseen toimintatapaan. Annettuja takarajoja on tätä nykyä syytä noudattaa kirjaimellisesti. Joulukuun alussa järjestettävä 20-vuotisjuhla seminaareineen korvaa peruuntuneen tapahtuman. Sen ohjelma ja ilmoittautumismenettely on selostettu toisaalla tässä lehdessä. Tilaisuus on maksuton, tästä kiitän lämpimästi neljää metsäalan organisaatiota, jotka tarjoavat taloudellista tukea juhlamme järjestämiseen arvokkaissa puitteissa.

Pyydän kaikkia, jotka eivät vielä ole ehtineet tutustumaan Seuran uusiin ja ”sisäänajettuihin” verkkosivuihin tekemään sen ensi tilassa! Sivusto on varsin kattava, selkeä ja helppokäyttöinen. Sieltä löytyy sekä ajankohtaisia tiedotteita että Seuran historiaa, mm. kaikki Susikon niteet kuluneiden 20 toimintavuoden ajalta. Lausun parhaat kiitokseni suururakasta Jaana Laineelle, Liisa Siipilehdolle ja kaikille muille sivuston uudistamisessa mukana olleille.

Tämä Susikko on ensimmäinen uuden toimituskunnan tuottama numero. Seuran pitkäaikainen sihteeri Leena Paaskoski jätti keväällä sihteerin sekä samalla myös Susikon toimittajan tehtävät. Lämpimät kiitokset Leenalle kymmenien Susikoiden toimittamisesta ja taitosta! Kevään vuosikokouksessa Seuran hallitukseen valittu Maija Kovanen hoitaa nyt Susikon toimitustyötä ja on mukana myös verkkosivujen ylläpidossa. Tämän lehden on taittanut Sami Karppinen.

Pian päättyvän vuoden aikana on ilahduttavan moni metsähistorian harrastaja kääntynyt puoleeni tekeillä olevien metsähistoriallisten kirjojen, kirjoitusten ja esitelmien merkeissä. Harrastuksemme näyttää olevan laajenemassa. Kun oma asiantuntemukseni ja välillä aikakin ovat rajattuja, olen pyytänyt joitakin näistä kirjoittajista kysymään neuvoa tuntemiltani kyseisen aihepiirin asiantuntijoilta. Toivottavasti te Seuran jäsenet olette jatkossakin käytettävissä tällaiseen palvelutoimintaan.

Toivotan kaikille jäsenille hyvää loppusyksyä ja antoisia hetkiä metsähistorian parissa! Tapaamme 20-vuotisjuhlassa joulukuulla.

Tapani Tasanen

Kutsu Metsähistorian Seuran 20-vuotisjuhlaan

Säätytalo, Snellmaninkatu 9-11, Helsinki
torstai 4.12.2014 klo 13.00–16.30

Juhlaseminaari (Sali 15)

Musiikkiesitys

Tilaisuuden avaus

Metsähistorian Seuran puheenjohtaja Tapani Tasanen

Juhlaesitelmät

Toimitusjohtaja Esa Härmälä, Metsähallitus

Toimialajohtaja Juha Mäntylä, Metsä Group

Kommenttipuheenvuoro

Metsähistorian Seuran varapuheenjohtaja Antti Koskimäki

Huomionosoitukset ansioituneille jäsenille ja metsähistorian edistäjille

Tapani Tasanen ja Antti Koskimäki

Juhlavastaanotto (Sali 20)

Juhlavastaanotto alkaa välittömästi juhlaseminaarin jälkeen.

* * *

Sitovat ilmoittautumiset 19.11.2014 mennessä <http://www.lyyti.in/metsahistoria>.

Ilmoittautua voi myös puhelimitse Maija Kovalle (puhelin 045 266 8188). Metsähistorian Seuran on ilmoitettava juhlan osallistujaluettelo Säätytalolle marraskuun lopussa, minkä vuoksi jälki-ilmoittautuminen ei ole mahdollista. Säätytalolla järjestettävään tilaisuuteen voivat osallistua vain määräaikaan mennessä ilmoittautuneet henkilöt.

Ei lahjoja eikä puheita. Lahjoitukset metsähistorian edistämiseksi voi tehdä Metsähistorian Seuran tilille SOP Punkaharju 536406-423841.

Tervetuloa

Metsähistorian Seuran hallitus

Syksyn satoa Lustosta

Luonto ympärillämme on verhoutunut upeisiin ruskan väreihin ja syksyisenä viikonloppuna monen tie viekin ulkoilemaan ja virkistäytymään lähimetsiin; kävelyille, lenkille, marjaan, sieneen, jahtiin tai kalalle. Luston sijainti kansallismaisemassa, luonnonsuojelualueen kupeessa ja upean Metlan tutkimuspuiston ja arboretumin naapurissa luo mainiot puitteet metsäisen retkipäivän vietolle Punkaharjulla.

Vilkkaan ja matkailullisesti onnistuneen kesäsesongin jälkeen halusimmekin houkuttella ihmisiä Punkaharjulle metsäkulttuuri-teemaisen syyspäivän viettoon ja samalla jatkaa juhluvuoden viettoa erityisesti lähiseudun asukkaiden ja mökkeilijöiden kanssa. Järjestimme siis vielä yhden syntymäpäiväjuhlat. Kahvipannu oli kuumana ja vietimme avointen ovien päivää 11.10. Päivän aikana museossa vieraili yli 1000 kävijä. Järjestimme kierroksia taustatiloihin ja kerroimme museotyöstä. Oli hyvin palkitsevaa ja rohkaisevaa nähdä ja kuulla, miten kiinnostuneita ja innostuneita ihmiset olivat metsäkulttuurista ja museotyöstä. Erityisen ilahduttavaa oli, että joukossa oli todella paljon lapsiperheitä ja myös nuoria aikuisia.

Päivän mittaan vieraiden kanssa rupatellessani, kuulin useammastakin suusta muisteluja Luston taipaleelta ja tapahtumista. Hienoja tarinoita kuultiin myös vanhempien vieraiden omista metsätyökokemuksista ja nuoruusmuistoista. Päivän parasta antia itselleni olivat kuitenkin ne hetket, jolloin kanssani jutustelivat lastenlastensa kanssa liikkeellä olleet isovanhemmat. Kun useammalta taholta kuulee, että lapset usein pyytävät ja vaativat päästä Lustoon, ei voi olla kuin tyytyväinen henkilökuntansa aikaansaannoksiin.

Nautinnollista on sivusta seuralla, kuinka näyttelyt, esineet ja kuvat heräävät henkiin, kun mummut ja vaarit kertovat lapsenlapsilleen, miten ja kuinka he ovat vaikkapa juuri sitä esinettä käyttäneet, tai millaisia töitä on tehty ja miltä se on tuntunut. Taaskin kuulun ja nähdyn perusteella voidaan todeta, että museokäynnillä on monenlaisia positiivisia vaikutuksia kävijöihin ja heidän hyvinvointiinsa.

Toisaalta samaan aikaan kuntien ja kaupunkien valtuutetut valmistautuvat talousarviokeskusteluihin ja budjettikokouksiin, ja yrityksissä laaditaan budjetteja. Koko maassa on eletty taloudellisesti synkkiä aikoja ja rankat säästöpaineeet ovat arkipäivää varsinkin julkisella sektorilla. Kulttuuritoimijoiden avustukset ovat myös tulilinjalla, niin Savonlinnassa kuin muuallakin. Museot, eivätkä muutkaan kulttuuritoimijat, pärjää pelkästään tulo-rahoituksen turvin, vaan tarvitsemme yhteiskunnalta ja muilta toimijoilta tukea työssämme yhteisen kulttuuriperinnön vaalimiseksi.

Toivottavasti päättäjillä ja vaikuttajilla on viisautta nähdä näiden vaikeiden aikojen yli, kulttuuri ei ole kunnille vain menoerä. Esimerkkinä taloudellisesta vaikuttavuudesta voidaan ottaa keväällä Vaasan yliopistossa tehty tutkimus, jonka mukaan jokainen museokävijä jättää talousalueelle 50 euroa. Luston tapauksessa vain alle 10 % toimintamme välittömästä rahoituksesta tulee talousalueelta, loput sen ulkopuolelta. Kaupunkikuvan rakentajana ja taloudellisen hyvinvoinnin rinnalla suuri merkitys on myös kulttuurin vaikutuksilla ihmisten henkiseen hyvinvointiin ja yleiseen ilmaperiin.

Paitsi vahva luonto- ja kulttuurimatkailutraditio, niin toisaalta myös taloudellinen niukuus on aina ollut osa tätä toimintaympäristöämme. Asia, jonka kanssa on opittu elämään. On opittu, että tehdään nuukasti. Se ei kuitenkaan tarkoita, että tehdään tai toimitaan tylsästi. On vain ollut käytännön pakko oppia käyttämään mielikuvitusta kaikessa tekemisessä, keksiä uudenlaisia toimintatapoja ja hakea uudenlaisia yhteistyökumppaneita.

Toimimme museoalan lisäksi aktiivisesti myös metsä- ja matkailualoilla sekä yhteistyössä tutkimussektorin edustajien kanssa. Olemme valinneet sen tien, että olemme aktiivinen toimija valtakunnallisissa verkostoissa ja hankkeissa. Näin toimimalla olemme pystyneet rakentamaan laajoja ja monialaisia kollegaverkostoja, kehittämään omaa ammatillista osaamistamme ja tietotaitoa alojen erityiskysymyksistä. Tästä viimeisimpinä esimerkkeinä mainittakoon erityisesti opettajaopiskelijoille suunnattu oppimisympäristöhanke OpenMetsä, joka palkittiin Metsähoitajaliiton Vuoden metsätekona sekä Metsämiesten Säätiön rahoittama, metsäammattilaisille suunnattu ”Juurta jaksain” -työhyvinvointihanke.

Olemme pyrkineet välttämään lokeroimista ja lokeroitumista sillä, että olemme rohkeasti ja avoimin mielin lähteneet hakemaan yhteistyökumppaneita myös ”omien alojen” ulkopuolelta. Museomaailmassa opittu tapa tehdä asioita ei ole välttämättä se ainoa oikea. Omia toimintatapojamme reippaasti kyseenalaistamalla ja muilta oppia ottamalla voimme löytää meille sovellettavissa olevia hyviä, uusia käytänteitä. Lustolle on vuosien saatossa kehittänyt selkeä museoidentiteetti ja itsetunto, eikä uuden omaksuminen tarkoita näiden hylkäämistä.

Pienellä paikkakunnalla toimiessa korostuu myös yhteistyö ja eläminen osana täkäläistä yhteisöä. Käytämme paikallisia palveluita ja kannamme muutenkin kortemme kekoon yhteisön kehittämisessä. Kokonaisuuden vuoksi voimme olla mukana vaikka Venäjän markkinointi- tai lumikenkäpuistohankkeessa, tai hyvinkin erilaisten tapahtumien järjestelyissä. Koska se on yhteisön etu, on se myös meidän etumme. Tämä pätee erityisesti yhteistyöhön matkailu- ja kulttuuritoimijoiden kanssa. Meidän näkökulmastamme pieni on paitsi kaunista, myös ketterää ja notkeaa.

Verkostoitumalla on saatu pienet voimavarat yhdistettyä yhteiseen tekemiseen ja sitä kautta vaikuttavuuden lisäämiseen. Oma lukunsa on aktiivinen yhteistyö erilaisten harrastaja- ja aktiiviryhmien kanssa. On konservointiprojekteja höyrylaivojen ja vanhojen moottoripyörien harrastajien kanssa. Tai talkoo- ja tapahtumayhteistyötä metsänomistajien, metsästäjien, kalastajien, uittoperinteen vaalijoiden, käsityöläisten, kyläyhdistysten, teatterilaisten, erilaisten keräilijöiden, metsähistorian-, paikallishistorian- ja perinteenharrastajien kanssa. Tämä on ollut vuosien saatossa erittäin antoisaa ja opettavaista meille museoväellekin.

Tästä on hyvä jatkaa Luston kolmannelle vuosikymmenelle. Toivotamme myös teidät, hyvät metsähistorian ystävät perheinenne lämpimästi tervetulleeksi vierailulle Lustoon. Mielellämme keskustelisimme ja kuulisimme myös teidän tarinoitanne ja kokemuksiinne. Tapaamisiin Lustossa!

Helkamari Knaapi
museonjohtaja, KTM
Lusto – Suomen Metsämuseo

Metsä tekee hyvää!

Metsähistorian tutkijaseminaari ja Vuosilusto 11 Call for Papers

*Mielenterveyttä metsäretkestä, esteettisiä elämyksiä maisemasta, flavonoideja mus-
tikoista, metsätyötä, luontoyrittäjyyttä, ekopsykologiaa, ekoteologiaa, luontoterapiaa,
metsämytologiaa, metsäliikuntaa, metsäharrastuksia, puuntuotantoa, marjoja, sieniä,
riistaa, mahlaa, pakurikääpiä, tervaa, taidetta, kesämökkejä, pihkasalvaa haavoille,
bioenergiaa ja innovaatioita kansantaloudelle, hyvinvointivaltion rakennuspuita...
Suomi elää metsästä?*

Lusto – Suomen Metsämuseo, Metsähistorian Seura ja Jyväskylän yliopiston histo-
rian ja etnologian laitos järjestävät tutkijaseminaarin metsien hyvinvointivaikutuksista
Jyväskylässä 10.4.2015. Vuonna 2016 Lusto ja Metsähistorian Seura julkaisevat sa-
maa aihepiiriä käsittelevän aikakauskirjan Vuosilusto 11 ja Lusto järjestää aiheita käsit-
televän näyttelyn. Vuosilusto on Metsähistorian Seuran (<http://www.metsahistoria.fi/>) ja
Suomen Metsämuseo Luston (<http://www.lusto.fi/>) joka toinen vuosi ilmestyvä metsä-
historian, -perinteen ja -kulttuurin vertaisarvioitu tieteellinen julkaisu (Julkaisufoorumin
luokitus 1).

Metsien hyvinvointivaikutukset ovat viime vuosina olleet paljon julkisuudessa ja nii-
hin liittyvistä teemoista on valmistunut runsaasti tutkimuksia ja selvityksiä. Metsien
tuoman taloudellisen hyvinvoinnin historia Suomessa on jo pitkä. Metsät ovat aina ol-
leet monenlaisen hyvinvoinnin lähde. Ne kuuluivat aiemmin itsestään selvästi arkeen,
mutta nykyisin hyvinvointia haetaan metsästä erikseen.

Kutsumme seminaariin ja Vuosiluston kirjoittajiksi tutkijoita, joiden tutkimusaiheet, -nä-
kökulmat tai -aineistot liittyvät metsien moniulotteisiin hyvinvointivaikutuksiin ennen,
nyt ja tulevaisuudessa. Tutkijoiden rinnalle seminaariin pyydetään kommenttipuheen-
vuoroja henkilöiltä, jotka tarkastelevat aihepiiriä omien kokemustensa kautta.

Suomen-, ruotsin- tai englanninkieliset abstraktit (enintään yksi A4) pyydetään lähet-
tämään dosentti Heikki Roiko-Jokelalle (heikki.roiko-jokela@jyu.fi) 31.12.2014 men-
nessä. Abstraktin voi tarjota joko seminaariesitelmästä, Vuosilusto-artikkelista tai
molemmista. Toimikunta valitsee abstraktien perusteella seminaariin pyydetävät esi-
telmät ja/tai Vuosilusto-artikkelit. Lopullisten julkaistavien artikkeleiden ohjeellinen ko-
konaispituus on 25000–30000 merkkiä, ja ne hyväksytään referee-menettelyllä.

Tutkijaseminaari- ja Vuosilusto-toimikunta

Dos. Heikki Roiko-Jokela
FT Leena Paaskoski
FM Anne Kaljunen
FM Reetta Karhunkorva
Metsänhoitaja Antti Koskimäki
MMM, Metsänhoitaja Maija Kovanen
Metsänhoitaja Pekka Laurila
HuK Pekka Lehonkoski

Retkeilyt ja konferenssit

Opintomatka Baltiaan 17.-21.9.2014

Metsähistorian Seuran jäsenmatka suuntautui syyskuun puolivälissä kaikkiin kolmeen Baltian maahan: Viroon, Latviaan ja Liettuaan. Matkustimme keskiviikkoiltana Helsingistä Tallinnaan Viking XPRS-laivalla yöpyen siinä. Varhain torstaiaamuna meitä odotti satamassa AS GoBus-yhtiön kuljettajamme Meelis Ansu linja-autoineen.

Suuntasimme Baltian metsähistorian kierroksen aluksi Sagadin kartanoon Lahemaan kansallispuiston alueelle, joka sijaitsee Vihulassa n. 90 km Tallinnasta itään. Herkullisen ja runsaan virolaisaamiaisen jälkeen metsämuseon johtaja Krista Keedus ja museon luontokoulun opas Peter Hussar toivottivat ryhmämme tervetulleiksi ja esittelivät meille 1700-luvulta peräisin olevan varhaisklassisen kartanorakennuksen ja alueen historiaa ja nykypäivää suomen kielellä, leppoisan huumorin höystämänä. Entisten kartanonerrojen varallisuus perustui osin ympäröiviin metsiin ja nykyään kartanon ympäristöineen omistaa Viron metsähallitus (Riigimetsa Majandamise Keskus). Rakennukset on entisöity ja siellä järjestetään juhlia, häitä, tapahtumia, luontoretkiä eri kohderyhmille. Vuotuisesti kävijöitä on n. 25 000, joista puolet ulkomaalaisia. Museo on ollut toiminnassa 25 vuotta ja sen järjestämänä Viron ensimmäinen luontokoulu tarjoaa koululaisille ja muille kiinnostuneille luontoretkiä ja -elämyksiä. Vaihtuvassa näyttelyssä pääsimme tutustumaan päiväperhoskokoelmaan ja perehtymään perhosten elämään. Metsänkäsittelystä ja luontoarvoista kehkeytyi keskustelua museon ”metsävitriinin” ympärillä. Viron 4,2 milj. hehtaarin maapinta-alasta puolet on metsää, josta 45 % on yksityisomistuksessa. Yksityistäminen on vielä kesken ja siinä tähdätään 60 % osuuteen. Valtion osuus metsistä on 20 %. Keskimääräinen metsätilan koko on 10 ha.

Sagadin kartanon päärakennus.

Metsämuseon näyttely.

Museon matkamuistomyymälästä tarttui mukaan paikallisia puukäsityötuotteita ja aurinkoisen sään vallitessa jatkoimme matkaa Luuan metsäoppilaitokselle (Luua metsänduskool) Jogevan maakuntaan. Metsäopettaja livari Kandimaa odotteli joukkoamme koulun arboretumin portilla päiväkahvien kera.

Arboretum oli oivallisesti suunniteltu tuomaan esille eri kasvimaantieteellisten alueiden: Euroopan, Siperian, Keski-Aasian, Kaukoidän ja Pohjois-Amerikan puu- ja pensaslajeja omina kasvustoinaan. Koko alue on kooltaan 8 ha. Lajeja ja puiden erikoismuotoja on kirjattu yli 500 kpl. Erikoismuotoja sekä havu- että lehtipuista näimme runsaasti. Koulun viherrakentamisolopintolinjan opiskelijat voivat harjoitella ja työskennellä arboretumin puu- ja koristekasvitaimitarhalla. Arboretum palvelee yleisöä myös virkistys- ja piknik-alueena. Kierroksen jälkeen lounastimme oppilaitoksen ruokalassa, seuramme Luuan kylän ala-asteen oppilaat, joiden päivittäinen välipala järjestyy metsäkoulun tiloissa.

Luuan arboretum.

Englanninopettaja Reet Ainson johdolla tutustuimme koulun alueeseen, jonka kartanohistoria (Ludenhof) ulottuu 1500-luvulle. Luuan kartanon nykyinen päärakennus on rakennettu 1730-luvulla ja saksalaiset aateliset ovat asuttaneet tilaa. Pihapiirissä sijaitseva vanha koristeellinen ratsumestarin ”piparkakkutalo” tuo mieleen alppialueen puurakentamisen. Pihapiirin useimmat vanhat rakennukset oli restauroitu ja uusia opetus- ja asuntolatiloina oli vasta rakennettu. Koulu tarjoaa Viron ammatillisista oppilaitoksista monipuolisinta luontoalan opetusta; metsurin, metsäkoneenkuljettajan, viherrakentajan, maisemanhoidon ja luontomatkailun koulutusohjelmia nuorisolle ja aikuisille. Seuraava etappimme oli hotelli Semerah Lielupea Jurmalassa, Latvian puolella. Vähän viivästynyt lähtömme Luuasta sekä teiden kehnonlainen kunto osalla matkasta venyttivät matka-aikataulua ja sovimmekin matkalla Suomen ystävän, Latvian metsähallituksen viestintäpäällikön Tomaš Kotovichin vierailun peruutuksesta, koska saavuimme Jurmalaan myöhään illalla.

Perjantaina määränpäämme oli Liettuan Kaunasin metsä- ja ympäristöalan ammattikorkeakoulu, jonne saavuimme puolen päivän jälkeen. Auringonpaisteisessa ja lämpimässä säässä meidät vastaanottivat rehtori Albinas Tebera, metsähistorioitsija Romualdas Mankus, opettajat Evaldas Survila, Dovile Gustiene ja Inga Kibirkstiene. Sydämellisten tervetuloitusten myötä meidät johdateltiin lounaalle. Luontomatkailuun suuntautuneet opiskelijat tarjoilivat tyypillisiä liettualaisia aterioita ja huolehtivat hyvinvoinnistamme. Lounaan jälkeen asetuiimme päärakennukseen kuulemaan rehtorin esitystä oppilaitoksesta, jossa koulutetaan ammattikorkeakoulun ja ammatillisen toisen asteen metsäalan opiskelijoita. Koulutusohjelmissä on metsäalan lisäksi mahdollisuus valita ympäristö- ja maisema-arkkitehtuurin opintokokonaisuuksia. Tämän jälkeen metsähistorioitsija Romualdas Mankus kertoi Liettuan metsähistoriasta, esimerkiksi metsien käytöstä, metsätalouden järjestelystä ja metsänhoidosta, metsäammattikunnan kehityksestä sekä puunkorjuusta ja metsäteollisuudesta. Erityisesti Venäjän ja Neuvostoliiton aikainen metsätalous kiinnosti kuulijoita.

Rehtori Albinas Tebera ja opettaja Evaldas Survila kierrättivät ryhmäämme vielä koulurakennuksen tiloissa ja esittelivät koulun omaa metsämuseota ja metsäopetuksen historiaa. Oppilaitos on perustettu vuonna 1927 Alytukseen, josta se siirrettiin vuonna 1939 Vilnaan ja nykyiselle paikalleen Girionysiin Kaunasiin 1963. Liettuassa metsäpinta-ala on 36 % maapinta-alasta ja metsien yksityistäminen on vielä kesken. Yksityistämisen alla olevia metsiä on 12 %, yksityismetsiä 39 % ja valtion metsiä 49 %. Yksityismetsien keskimääräinen tilakoko on 2 ha. Metsistä talousmetsiä on 70 % ja niiden kasvusta hyödynnetään 60 %.

Rehtori Albinas Tebera esittelee metsämuseota.

Rakettitukikohdan toimintaa.

Tiiviiden esitysten päälle jalkauduimme pihalle ja kävelimme oppilaitoksen arboretumiin, joka maisemallisesti oli suunniteltu koulun ohikulkutien varteen ja näin myös palveli yleisöä. Kiitimme sydämellisiä isäntiämme ja emäntiämme vieraanvaraisuudesta ja ohjelmasta. Siirryimme Kaunasin keskustaan, noin 15 km päähän koululta ja majoituimme Hotel Royale Kaunasiin. Illalla suunnistimme koko joukolla vanhaan kaupunkiin illalliselle. Ravintolan puupaneloidut sisätilat edustivat liettualaista maalaistyyliä ja ateriat niinkään olivat paikallisia herkuja. Syyskuinen ilta oli hyvin lämmin ja vanha kaupunki oli houkuttellut paljon väkeä perjantai-illan viettoon katujen varsilla oleville terasseille.

Lauantaiaamuksi olimme saaneet neuvoteltua eväspaketit hotellista klo seitsemäksi mukaan, jotta pääsimme lähtemään ajoissa kohti Zemaitijan kansallispuistoa ja Plokstinen Kylmän sodan museota, joka sijaitsee entisessä Neuvostoliiton ajan rakettitukikohdassa. Tähtäsimme klo 11 alkavaan esittelykierrökseen Plokstinessa. Harhaanajosta ja heikohkoista teistä huolimatta onnistuimme pääsemään jotakuinkin ajoissa opastetulle kierrokselle museon maanalaisiin tiloihin. Vierailu oli mieliinpainuva ja syvensi tietoutta kylmän sodan ajasta ja propagandasta. Tukikohta on avattu yleisölle vuonna 2012.

Kylmän sodan museo sijaitsee Zemaitijan kansallispuiston alueella ja lounaspaikkamme Po Azuolais oli varattu puiston alueella sijaitsevalle virkistysalueelle, jossa oli liettualaiseen tyyliin rakennettuja puisia rakennuksia. Puurakentaminen ja puuhahmojen ja patsaiden veistotaito on vielä hallinnassa ja veistotaidetta on nähtävissä metsissä, puistoissa, rakennuksissa ja hautausmailla.

Baltian alueella juoksutettiin pihka teollisuuden tarpeisiin. Pihkanjuoksutuksen jälkiä metsässä.

Meripihkan käyttötapoja sekä meripihkan matka Euroopan hoveihin.

Liettuan rannikolla Palangan lomakaupungissa ryhmämme oli määrä olla iltapäivällä. Meitä odotettiin hotellissamme, joka itse asiassa on metsäammattilaisten oma lomahotelli keskustan liepeillä. Neuvostoajan perintönä valtion metsäammattilaisilla on lisäksi virkistytymiskeskus hotelleineen Palangan Kretingassa aivan meren rannalla.

Huoneet saatuamme suuntasimme pian linja-autollamme kohti kaupungin keskustaa meripihkamuseoon, joka sijaitsee kauniin puiston ympäröimässä, vuonna 1897 rakennetussa kreivi Tyskevitsin uusrenessanssityylisessä palatsissa. Metsähistoria on matkareitillämme monin tavoin kytkeytynyt kartanokulttuuriin sekä maiden mahtisukujen edesottamuksiin ja elämänmenoon. Ahkerimmat valokuvaajat saivat useita kuvia tuoreista hääpareista palatsin puistossa, jonne parit tulivat kuvattavaksi seremonian jälkeen. Samoin puistoon vaelsi kansallispukuisia ryhmiä ja soittajia. Meripihkamuseo toi esille yli 4000 esineen ja näyttöjen avulla ”jalokiven” synnyn, käytön ja merkityksen Euroopan historiassa.

Meripihkamuseon jälkeen jäimme kaupungin keskustaan tunniksi tutustumaan ja kävelemään valtavaa, leveää kävelybulevardia, joka johti rannalle. Bulevardin varrelle oli rakennettu myyntikojuja, kahviloita ja ravintoloita. Ilmassa oli sirkuksen tuntua häkkilintuineen ja penkeillä lojuvine matelijoineen. Lempeässä alkuillassa väki vauvasta vaariin vaelsi rentona kohti rantaa ja laskevaa aurinkoa. Rannalta merelle rakennettu uljas laituri houkutteli ihmisiä tuulen tuoksuun. Palasimme illansuussa hotellille ja hotellin viihtyisä ravintola odotti joukkoamme katettuine pöytineen ja perinneruokineen.

Sunnuntai koitti edelleen aurinkoisena ja viimeiseen etappimme saimme ajella aamun liikenteessä. Matka kohti Tumesia ja Jaunmokun linnaa taittuikin laskettua nopeammin, tietkin olivat parempia. Olimme perillä etuajassa, mutta museonjohtaja Daiga Šmitenbergalle sopi, että opastus voitiin aloittaa aiemmin. Jaunmokun historia ulottuu 1300-luvulle, jolloin se toimi linnakkeena Liivinmaan ritarikunnalle. Recken suku omisti paikan 1500-luvulla, jolloin siitä tuli paronien ja aatelisten ylellinen asuinpaikka. Vuoden 1905 vallankumouksen jälkeen linna rakennettiin tulipalon takia uudelleen. Riian englantilaissyntyisen pormestarin

Jaunmokun palatsi.

Latvian metsäalueet.

Marlene Zamulicova ja Daiga Šmitenberga palatsikierroksella.

metsästyslinnaksi. Metsämuseo rakennettiin linnan tiloihin v. 1991 ja sen tarkoitus oli tehdä metsähistoriaa tutuksi yleisölle. Ensimmäiset museon näyttelyt koostuivat metsätyökaluista ja riistaeläinten trofeista, koska linnaa ympäröivää aluetta oli tarkoituksellisesti käytetty metsästykseseen. Metsästyskulttuuri trofeineen ja rituaaleineen on liittynyt ja liittyy edelleenkin hyvin vahvasti metsän käyttöön kaikissa Baltian maissa. Linnassa järjestetään myös kulttuuritoimintaa, käsityötapahtumia, yrttikoulutusta yrttien käytöstä, vanhan ajan kalastustapoja, koululaisille ja muille ryhmille räätälöityjä toimintoja, häitä ym. juhlatilaisuuksia. Metsämuseossa ja linnassa vierailee vuosittain 25 000 kävijää. Museolla on tiivistä kehittämissyhteistyötä LUSTOn ja Sagadin metsämuseoiden kanssa. Oppaamme Daiga Šmitenberga ja tulkkimme Marlene Zamulicova kertoivat palatsista hyvin intensiivisesti ja innostuneesti. Lounaan jälkeen kiersimme vielä linnan puistossa kuulemassa historiallisista tapahtumista ja paikallisesta legendasta rhododendronin ja rakkauden kukoistavasta voimasta. Puiston majesteettiset jalopuut tammineen, saarnineen, vaahteroinen ja suojeltuine kastanjapuineen vartioivat linnanpihaa ja antavat vilvoittavaa suojaa. Puiston lehmuskuja kutsuu puiston siimekseen.

Oli aika suunnata retkemme kotiinpaluuseen kohti Riian lentoasemaa ja hyvästellä miellyttävä kuljettajamme Meelis Ansu. Koko retkikunnan puolesta lausun sydämelliset kiitoksemme Matti Leikolalle erinomaisista ja mielenpainuvista esitelmistä Baltian valtioiden historiasta, metsätaloudesta ja meripihkan saloista, Voitto Koskeniemelle mielenkiintoisista kokemuksista lähihistorian eli Neuvostoajan maatalouden alan yhteistyöhankkeista ja toimintatavoista Baltian alueella, Markku Rauhalahdelle tarkoista kuvauksista sotien ajan taisteluista ja muistelmista matkareittimme varrella. Esitelmät ja kertomukset kruunasivat retkemme suurenmoisesti luomalla arvokkaan ja unohtumattoman aikamatkan menneisyyteen!

Teksti Pirkko Kivinen, kuvat Tapani Tasanen.

Pohjoismainen metsähistorian konferenssi Ruotsissa: Matka jokea pitkin saamelaisten metsämaille

Pohjoismaisten metsämuseoiden ja metsähistorian seurojen yhteistyö vietti 20. juhla-vuottaan kokoamalla ruotsalaisia, norjalaisia, tanskalaisia, islantilaisia ja suomalaisia metsämuseoammattilaisia, metsähistorian tutkijoita ja metsähistorian harrastajia 20.-24.8. Uumajaan ja Lyckseleen. Konferenssin järjestäjinä toimivat Skogsmuseet Lycksele ja Skogshistoriska Sällskapet. Tapahtuman teemana oli saamelaisten ja muiden varhainen boreaalisen metsän käyttö. Teema näkyi onnistuneesti retkeilykohteiden valinnassa ja seminaariosuudessa. Osallistujia oli tänä vuonna yhteensä 41, joista Suomen delegaatiossa oli viisi.

Konferenssi alkoi Uumajasta, joka on vuoden 2014 toinen Euroopan kulttuuripääkaupunki. Uumajassa tutustuttiin Västerbottenin museon ulkomuseoalueen saamelaisiin rakennuksiin ja Rock Art in Sápmi -näyttelyyn. Uumajan ja Lyckselän välisellä matkalla vierailukohteita olivat mm. Baggböle Herrgård ja Arboretum Norr, jossa nähtiin monia eksoottisia puita. Matkalla pysähdyttiin myös Norrfors Kraftverketissä, jossa ruotsalaiset ovat onnistuneesti pystyneet yhdistämään voimalaitostoiminnan sekä joen säilymisen tärkeänä lohen elinympäristönä ja nousujokena.

Perillä Lyckselessä tutustuttiin uuteen saamelaiskokoelmaan ja -näyttelyyn Skogsmuseetilla. Ekskursiopäivänä matkattiin Vindelälvenin yläpuolelle ja vierailtiin useilla kohteilla, mm. Jovans Ekoparkissa ja Paulidenissa, joissa metsien käytön merkkejä voi nähdä eri aikakausilta. Oli mielenkiintoista kuulla esimerkiksi, että saamelaiset käyttivät pettua yleisesti ravintonaan aina 1850-luvulle asti, jolloin sen käyttö metsänhoidollisin perustein kiellettiin. Saamelaisten petun käyttö erosi suomalaisesta siinä, että pettu ei ollut lainkaan hätäravintoa, vaan kun se alkukesästä irrotettiin, olivat sen ravintoarvot paremmat eikä se myöskään maistunut pahalta. Mielenkiintoisten yksityiskohtien lisäksi kuultiin myös miten metsätalouden ja saamelaisten metsien käytön yhdistäminen on onnistunut ennen ja nyt. Vaikka paljon on Ruotsissa tehty tämän asian eteen (mm. Sveaskog), ei rinnakkaiselo ole helppoa ja ristiriidatonta.

Uumajassa vierailtiin saamelaisten vanhoilla asuinpaikoilla.

Metsähistorian professori Lars Östlund kertoo miten saamelaiset aikoinaan käyttivät ympäröiviä metsiä.

Konferenssin aikana päästiin myös maistamaan ruotsalaisten herkkua, sutrströmmingiä.

Sveaskogin ja saamelaisten rinnakkaiselo herätti keskustelua.

Konferenssin seminaariosuus järjestettiin Skogsmuseetilla valtakunnallisena Skogens dag -päivänä, jolloin museoalueella oli paljon tapahtumia ja työnäytöksiä, mm. tervanpolttoa ja moottorisahataiturointia, sekä muuta metsäistä nähtävää. Skogens dag -päivän tapahtumiin päästiin osallistumaan esitelmien välillä. Seminaariesitelmät valottivat monipuolisesti saamelaisten ja muiden varhaista metsien käyttöä. Uutta oli esimerkiksi, että porojen hoitoa on kokeiltu kaikissa pohjoismaissa paitsi Islannissa. Suomen esitelmän piti FT Taarna Valtonen aiheesta Skolt Saami resource use, place names and spatial conceptions in Suõ'nn'jel sijdd.

Kontaktiryhmän kokous

Pohjoismaisten metsämuseoiden ja metsähistorian seurojen kontaktiryhmä kokousti konferenssin puolivälissä ryhmän norjalaisen puheenjohtajan Bjørn Bækkelundin johdolla. Kokoukseen osallistuivat Pekka Lehonkoski Luston ja Leena Paaskoski Metsähistorian Seuran edustajana, Iréne Gustafson ja Björn Åström Ruotsin metsämuseon (Skogsmuseet i Lycksele) ja Hans-Jøran Hildingsson Ruotsin metsähistorian seuran (Skogshistoriska Sällskapet) edustajana. Helle Serup edusti Tanskan metsämuseota (Dansk Jagt- og

*Tervanpolttoa
Skogens dag
-päivänä.*

Skovbrugsmuseum) ja Peter Friis Møller Tanskan metsähistorian seura (Skovhistorisk Selskab). Islannista kokoukseen ottivat osaa Jón Loftsson ja Þór Þorfinnsson (Skögrækt ríkisins). Norjalaiset osanottajat olivat Johan C Løken Norjan metsäyhdistyksestä (Det norske Skogselskap) ja Bjørn Bækkelund metsämuseosta (Norsk Skogmuseum). Kokouksessa käsiteltiin seuraavan vuoden konferenssijärjestelyjä sekä pohjoismaisen yhteistyön muotoja ja mahdollisuuksia jatkossa.

Seuraava pohjoismainen tapaaminen on Norjassa 26.-29.8.2015 teemalla metsät ja ilmasto. Järjestelyvastuussa ovat Det norske Skogselskap ja Norsk Skogmuseum. Suomalaisen vuoro on järjestää konferenssi vuonna 2016. Kontaktiryhmän kokouksessa keskusteltiin tämän jälkeen yhteistyön mahdollisista muista muodoista ja tavoista ja toivottiin konferenssien oheen konkreettisempaa yhteistyötä. Yksi meneillään ja kokouksessakin esillä oleva hanke on Luston Metsäkulttuurikartta, johon Lusto on saanut aineistoa pohjoismaisilta museoilta. Kartta julkaistaan verkossa ja se esittelee pohjoismaisia nykyisiä metsämuseo- ja metsäkulttuurikohteita. Pohjoismainen sotienjälkeinen metsämuseohistoria on puolestaan esillä Leena Paaskosken Nordisk museologiassa 1.2014 ilmestyneessä artikkelissa ”Experienced, recollected, and reconstructed”, josta kokouksessa myös keskusteltiin. Islantilaiset ovat puolestaan tekemässä julkaisua viimevuotisen konferenssin pohjalta. Museoiden ja seurojen julkaisujen osalta kokouksessa sovittiinkin, että metsämuseoiden ja metsähistorian seurojen kesken ryhdytään järjestelmällisemmin vaihtamaan julkaisuja. Lisäksi puhuttiin mahdollisesta näyttely-yhteistyöstä, vähintäänkin kiertonäyttelyiden tarjoamisesta pohjoismaisessa verkostossa. Esimerkiksi Luston valokuvanäyttely ”Metsä josta itseni löysin” kiinnosti mm. islantilaisia. Toiveissa olivat myös pohjoismaisen verkostomme omat kotisivut, mutta toistaiseksi pohjoismaista yhteistyötä voi ainakin esitellä kunkin toimijan omilla verkkosivuilla.

Teksti Maija Kovanen ja Leena Paaskoski, kuvat Markku Rauhalhti

Kirjoja ja tutkimuksia

Väitöstilaisuus valtionmetsien käytön muutoksesta

VTM Antti Parpola väittelee valtionmetsien käytön muutoksesta toisen maailmansodan jälkeen. Talous- ja sosiaalhistorian alaan kuuluvan väitöskirjan otsikko on ”Uinuvat metsävaramme käytön piiriin” - Valtionmetsien käytön suuri murros 1939–1970. Metsähistorian Seuran jäsenet ovat tervetulleita seuraamaan väitöstilaisuutta Metsätalon saliin 1 (Unioninkatu 40) lauantaina 29.11.2014 klo 10 alkaen.

Väitöstilaisuudessa vastaväittäjänä on FT Ismo Björn Itä-Suomen yliopistosta ja kustoksena taloushistorian professori Sakari Heikkinen Helsingin yliopistosta. Väitöskirjan esitarkastajina ovat olleet professori Ilmo Massa ja dosentti Heikki Roiko-Jokela.

Kirjaa myy marraskuun loppupuolella Unigrafia (Helsinki), <http://kirjakauppa.unigrafia.fi/> Käynti kirjamyymälään on Vuorikatu 3:n ja Fabianinkatu 24:n yhdistävältä sisäpihalta (Cafe Portaalin naapurissa). Kirjamyynti palvelee arkisin klo 9:00–15:45.

Väitöskirjan tiivistelmä

Suomen valtionmetsien käyttö muuttui merkittävästi toisen maailmansodan seurauksena. 1940- ja 1950-lukujen aikana hakkuupoistuma suhteessa talouskäytössä olevan metsän määrään kolminkertaistui ja avohakkuilla käsitelty ala kuusinkertaistui. Uudet hakkuut sijoituivat syrjäseuduille Itä- ja Pohjois-Suomeen.

Tämä tutkimus pyrkii selvittämään, miten ja miksi valtionmetsiä hallinnoinut Metsähallitus muutti toimintaansa toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen vuosina 1939–1970. Tutkimuskysymyksiin vastataan hallinto-opillisen lähestymistavan hengessä sijoittamalla Metsähallitus yleiseen yhteiskunnalliseen ja valtionhallinnolliseen kontekstiin ja analysoimalla Metsähallituksen johdon tekemää tulkintaa valtionmetsien käytön tavoitteista.

Tutkimuksen lähtöpisteenä on toisen maailmansodan synnyttämän yhteiskunnallisen kriisin vaikutus valtionmetsiin kohdistuneisiin odotuksiin. Tarkasteluajan talouspolitiikka painotti resurssien käytön tehostamista, mikä julkisessa keskustelussa johti luonnonvarojen tehokkaampaa käyttöä painottavan resurssipuheen syntyyn. Hallinto-opillisessa keskustelussa vallinnut tendenssi korostaa laajoja toimintavaltuuksia vaikutti samaan suuntaan. Näissä puitteissa Metsähallituksen keskeiset metsänhoitajat omaehtoisesti muuttivat keskusviraston toimintaa puunkorjuun tehostamisen suuntaan. Keskeisiä toimijoita olivat metsänhoitajat N.A. Osara ja Vilho Lihtonen.

Valtionmetsien uudessa toimintamallissa hakatun metsän uudistuminen jäi toissijaiseksi tavoitteeksi. Valtionmetsien tilavuus ja kasvu pienenivät merkittävästi 1950-luvun

kuluessa, ja pohjoisimpiin ja itäisimpiin valtionmetsiin syntyi mittava uudistusongelma, jonka korjaamiseen Metsähallituksen resurssit kuluivat 1960- ja 1970-luvuilla.

Toisen maailmansodan jälkeen valtionmetsien käytössä tapahtunut muutos merkitsi ennen kaikkea valtionmetsien käytön yksipuolistumista. Ennen sotaa valtionmetsät olivat olleet suurelta osin käyttämätön resurssi, jota oli mahdollista käyttää joustavasti yhteiskunnan tarpeiden mukaan. Sodan myötä valtionmetsiä alettiin käyttää lähes yksinomaan teolliseen puunhankinnan tarpeita silmällä pitäen. Valtionmetsien palauttamisesta toisenlaiseen käyttöön tuli vaikeaa, kuten 1970- ja 1980-luvuilla puhjenneet suojelukiistat osoittivat.

Metsähistorian Seuran sihteeriksi

Metsähistorian Seura etsii uutta sihteerää.

Sihteeri tekee sovittavan työnjaon mukaisesti käytännön hallintotehtäviä yhteistyössä puheenjohtajan ja hallituksen jäsenten kanssa. Tärkeimpiä tehtäviä ovat kokousvalmistelut ja muistioiden kirjoittaminen, arkistointi, jäsenluettelon ylläpito ja Seuran kirjenvaihdon hoitaminen sekä erilaiset tiedotustehtävät.

Sihteerin tukena ovat Seuran hallituksen muut jäsenet, jotka osallistuvat mm. jäsen-tiedotukseen ja www-sivujen ylläpitoon.

Sihteerin työstä maksetaan erikseen sovittava kulukorvaus.

Sihteeri voidaan valita myös Seuran hallituksen jäseneksi ensi kevään vuosikokouksessa.

Lisätietoja antaa puheenjohtaja Tapani Tasanen, yhteystiedot email: tapani.tasanen@seamk.fi ja puhelin 040-830 4132.

Metsähistorian Seura 20 vuotta – kirjoitus- ja kuvakilpailua jatketaan 31.1.2015 asti

Metsähistorian Seuran 20-vuotista taivalta juhlistava kirjoitus- ja kuvakilpailu on tuottanut muutamia metsähistoriaan liittyviä kuvia. Kirjoituksia ei ole vielä näkynyt. Seuran hallitus toivoo kuitenkin vielä useamman metsähistorian harrastajan osallistuvan kilpailuun. Töitä tulee olla kummassakin sarjassa vähintään sen verran, että voimme aidosti puhua kilpailusta.

Seuran hallitus päätti jatkaa seuran jäsenille ja kaikille metsähistorian harrastajille suunnattua kilpailua. Tarkoitus on nostaa esiin mielenkiintoisia tapahtumia ja muistoja seuran kahdelta ensimmäiseltä vuosikymmeneltä. Kilpailuun voi osallistua omaperäisillä kirjoituksilla (max.5 liuskaa), valokuvilla, piirroksilla, maalauksilla ja muilla kuvaesityksillä.

Kilpailu jaetaan kahteen osaan: a) kirjoitukset ja b) kuvat. Kirjoituskisaan osallistuvat työt voivat olla kuvitettuja.

Kilpailuun tarjottavat työt tulee toimittaa lauantaihin 31.1.2015 mennessä joko postitse osoitteeseen: Tapani Tasanen, Kampustalo, PL 412, 60101 Seinäjoki (kuoreen teksti Kirjoitus- ja kuvakilpailu) tai sähköpostitse osoitteeseen tasanen@seamk.fi. Viestin aihekenttään teksti Kirjoitus- ja kuvakilpailu ja viestiin vastaanottokuittaus.

Seuran hallituksen asettama raati valitsee palkintojen saajat. Palkinnot jaetaan ensi kevään vuosikokouksen yhteydessä. Palkitut työt ja mahdollisesti muitakin kilpailutöitä julkaistaan seuran jäsentiedote Susikossa. Muista mahdollisista julkaisufoorumeista sovitetaan erikseen tekijöiden kanssa.

Osoitetietojen muutoksista ilmoittaminen

Metsähistorian Seuran jäsenet voivat ilmoittaa muuttuneista osoite- ja sähköpostitiedoista Seuran sähköpostiin [metsahistoria\(at\)seura.fi](mailto:metsahistoria(at)seura.fi). Ajantasaiset osoitteet ovat Seuralle tärkeitä, jotta voimme lähettää jäsentiedotteet oikeaan osoitteeseen.

Seuran toimintakustannusten vähentämiseksi toivomme, että mahdollisimman moni lukisi jäsenlehti Susikon sähköisessä muodossa Seuran [www-sivuilta](http://www.seura.fi).

Lähetämme jäsenille sähköpostitse tiedon jäsenlehden ilmestymisestä. Monisteena postitettavasta Susikosta voi luopua ilmoittamalla asiasta yllä olevaan Seuran sähköpostiosoitteeseen.

Eräs ansioitunut metsämies muistelee...

Ajatus muistelmien laatimisesta konkretisoitui Suomen Akatemian jäsenen, Metsäntutkimuslaitoksen professori Yrjö Ilvessalon mielessä 1970-luvulla hänen jo saavutettuaan 80 vuoden iän. Heikentynyt näkökyky asetti kuitenkin omat rajoituksensa ja akateemikko joutui sanelemaan muistelmansa magnetofonin metallinauhoille. Puoliso, Lyyli Ilvessalo siirsi tekstin alkuosan paperille, mutta loppuosa jäi perheen kesähuvilan hyllylle, kunnes Metlan nyt jo edesmennyt professori Matti Palo kiinnostui asiasta. Vuonna 2011 loput ääninauhat purettiin ja saatettiin täydennettyinä yhtenäisen kirjan muotoon muistelijan alkuperäistä tekstiä kuitenkin kunnioittaen. Vihdoin vuonna 2014 muistelmat saatettiin Helsingin yliopiston metsätieteiden laitoksen julkaisusarjan kudentena niteenä laajemmankin lukijakunnan saataville.

Lahjakkaan tamperelaispojan koulu- ja opiskeluvuodet

Ilvessalo aloittaa kertomuksensa tamperelaisen pikkupojan varhaisista muistoista. Isä, Suomen Kaartissa aikanaan palvellut Karl Sarén oli nimitetty Tampereen vankilanhoitajaksi ja hänen virka-asuntonsa sijaitsi kaupungintalon sivurakennuksessa olleen vankityrmän vieressä. Uusi jännittävä ympäristö avautui Tammerkosken sillan toisella puolella, kun muistelija pääsi alakouluun. Varsinaisissa oppiaineissa ei ollut vaikeuksia, mutta käsitteet tuottivat tuskaa: aherruksen tuloksena ei syntynyt siistiä valkoista pannulappua vaan nuhrinen ja reikäinen lankasykkyrä. Kaikkein jännittävintä oli kuitenkin rottien pyydystäminen puutalojen takapihoilta. Joskus isot pojat ottivat pikku Yrjönkin mukaan, ja hänestä kehittyi pian taitava metsästäjä.

Monena kesänä nuori Yrjö vietti pari kuukautta maalla, sukulaistalossa Teiskon Viitapohjassa ja Kurun Savelassa sekä kerran jopa Ahvenanmaalla Kumlingen saarella ruotsin kieltä oppimassa. Osallistuminen kaikkiin maatilan töihin kasvatti hentoisen pojan lihaskuntoa niin, että hänet myöhemmin tunnettiin väsymättömänä retkeilijänä. Ei ihme, että vaatimattoman tamperelaispojan mieleen nousi ylpeyttä, kun hän pääsi siirtymään puisesta kansakoulusta komeaan tiilikartanoon, Tampereen lyseoon. Kahdeksan vuoden oppikouluajasta kertovat kuvaukset ovatkin eloisuudessaan muistelmien parasta antia. Opettajat ja lähimmät luokkatoverit saavat osuvat luonnehdintansa ja arkisen päähän pänntäyksen lomassa nuori lyseolainen kertoo kielletyistä ”nurkkatansseista”, toverikunnan lehden toimittamisesta ja viimein opettajien kotona järjestetyistä päättökokeista sekä yliopiston professoreille Helsingissä suoritettavista lopputesteistä.

Elämänuran valinta oli nuorelle ylioppilaalle vaikea kysymys, mutta viimein hän päätti seurata vanhemman veljensä Laurin neuvoa ja suuntautua metsäalalle, vaikka mm. matematiikka kiehtoi kovasti. Valmistavien eli preliminääriaineiden opettajista kasvitieteen maisteri Charles Emil Boldt, pitkätukkainen ja -partainen, laupiaannäköinen ja -tapainen mies jäi selvimmän mieleen. Opettaja olikin todellinen persoonallisuus, vaikka ei läheskään yhtä omituinen kuin veljensä, tunnettu anarkisti Jean Boldt, joka mm. herätti kesällä 1917 huomiota valtaamalla Nikolainkirkon useiksi vuorokausiksi.

Metsäkonduktööriksi ja tutkijaksi

Yliopiston kevätlukukauden ehdittyä päätökseensä, nuoret ”forstit” siirtyivät junalla ja polkupyörillä Parkanoon, missä ensimmäisen kesän harjoitustyöt aloitettiin tutustumalla

purouittoon ja lauttaukseen. Hyytiälän metsäharjoitteluasema oli vielä rakennustelineiden peitossa ja niinpä forstit joutuivat majoittumaan Kallenaution vanhaan kievariin sekä muutamiin lähitaloihin. Pääosan harjoitustöistä muodosti erilaisten kylvö- ja istutuskokeiden perustaminen lähes aukeaksi palaneelle Siikakankaan nummelle. Pari retkeä lähi-seudun hoitoalueisiin toi ohjelmaan tervetullutta vaihtelua.

Kun Hyytiälän komeat rakennukset olivat heinäkuun alussa 1912 valmiit, forstit päättivät järjestää erityiset vihkimisjuhlat, joihin nuori Yrjö, ”kerrontamme harjoittelija”, oli valmistanut sisältörikkaan, runomuotoisen kronikan. Kesän harjoitustöiden päätyttyä suurin osa opiskelijoista matkusti kotiinsa, mutta Yrjö palkkautui keräämään aineistoa Kurun seudun torppia ja mäkitupia koskevaa tilastoa varten.

Seuraavina vuosina pääaineiden opettajat, ennen kaikkea metsänhoidon professori A. K. Cajander, tulivat tutuiksi opiskelijoille, vaikka oppilaan ja opettajan välinen ero oli tuon ajan akateemisessa maailmassa itsestään selvä, niin metsämiehiä kuin kaikki olivatkin. Kesä 1913 sujui Iisalmen hoitoalueen metsissä valtion maita kartoittaen ja mitaten. Kun metsänarvioimisen harjoitustöiden johtaja Werner Cajanus pistäytyi vain muutaman kerran tapaa-massa opiskelijoita ja kun kumpaakaan varsinaista assistenttia ei heitäkään juuri näkynyt työmailla, ohjanta jäi ylioppilaita vuotta vanhemman kesäassistentti Eevert Kukkosen vaaraan. Ainoat kirjalliset ohjeet, joihin turvautua olivat edellisen talven luentomuistiinpanot. Eipä siksi ihme, että harjoitustyöt hyväksyttiin usein vasta lykkäysten jälkeen.

Keväällä 1914 Ilvessalo saattoi vihdoin osallistua juhlallisiin valmistujaisiin eli publiikkiin, jossa frakkeihin sonnustautuneilta metsäylioppilailta vielä kysyttiin muutamia kysymyksiä. Tämän jälkeen Cajander luki vuorollaan kunkin oppilaan todistusarvosanat ja ”avoimin ovin” järjestetty seremonia oli ohi. Seuraavana päivänä vastavalmistuneet metsänhoitajat ilmoittautuivat Metsähallituksessa ja kertoivat asessorin sanelun mukaisesti virkavalan, minkä mukaan he ihmeekseen lupasivat mm. ilmiäntä kaikki tietoonsa tulleet salahankkeet Hänen Majesteettiaan Keisaria vastaan.

Ensi tehtäväkseen nuori metsäkonduktööri sai avustaa Raja-Karjalassa sijaitsevan Uoman hoitoalueen metsänhoidon tarkastuksessa. Kertomukset yhdessä ortodoksisten metsänvartijoiden kanssa rannattomille saloseuduille tehdyistä retkistä muodostavat yhden Ilvessalon muistelmien arvokkaimmista osista. Mielenkiintoinen on myös nuoren stipendiaatin kertomus väitöskirjan aineiston keruusta sisällissodasta vastikään toipuvan Suomen eri seuduille. Väitöskirjan juhlallinen tarkastus kävi sitten niin sujuvasti, että vastaväittäjäksi määrätty professori Cajander saattoi jo vajaan kahden tunnin kuluttua esittää loppulausuntonsa. Kun maatalouskoelaitoksen maaperäopin professori B. Aarnio oli käyttänyt ainoan ylimääräisen puheenvuoron, väittelijä saattoi luottavaisena odottaa tiedekunnan lopullista hyväksymistä oppinäytteelleen.

Tohtorin seikkailut mailla ja merillä

Tultuaan vuonna 1922 nimitetyksi Metsätieteellisen koelaitoksen professoriksi, ensi tehtävänään O.- J. Lamarin aloittaman valtakunnan metsien inventoinnin jatkosuunnittelu, Ilvessalon muistelmien pääpainoalueet muuttuvat selvästi. Kertomukset opinto- ja kongressimatkoista Saksaan, Skandinavian maihin ja Yhdysvaltoihin valtaavat yhä suuremman tilan, kun taas tutkijan tavallinen arkinen aherrus jää yhä lakonisempien mainintojen vaaraan. Yhtenä syynä tähän on varmaan ollut muistelmien laatijan heikentyvä näkökyky, mutta sanelun tukena olleiden matkaraporttien ja retkistä kertovien lehtiartikkelien anti on

myös ohjannut muistelijaa käyttämään valmista materiaalia tukenaan. Ulkomaanmatkan avaavat näkymät olivatkin ennen jokamiesten lentomatkailemisen yleistymistä voimakkaampia kuin nykyään. Vaikka Ilvessalon muistelmien henki on yleensä positiivinen, lukijalle muodostuu selvä kuva niistä ahtaista asuin- ja työskentelytiloista, joissa suomalaiset metsäntutkijat ennen Metsätalon valmistumista 1930-luvun lopussa joutuivat olemaan. Joku Berliini, New York tai Washington oli tuolloin kuin toiselta planeetalta kotoisin, puhumattakaan vuosikymmeniä toimineiden ulkomaisten metsäakatemioiden ja kokeilualueiden tarjoamista tiedon lisistä. Jo kuuluisien tutkijoiden tapaaminen muodostui varmaan kohottavaksi elämykseksi ja tunteeksi, että itsenäinen Suomikin nyt kuului omalla oikeudellaan yhteiseen tieteelliseen maailmaan, laajaan yliopistojen ja tutkimuslaitosten verkostoon.

Muistelijä ja hänen sivupersoonansa, kertomuksen päähenkilö

Aloittaessaan muistelmiensa laatimista Ilvessalo varmaan tietoisesti valitsi entisen tamperelaisen pikkupojan elämänvaiheita kuvatessaan eräänlaisen sivustakatsojan, ”outsiderin”, roolin. Ratkaisu olikin kerronnan tuossa vaiheessa paikallaan, mutta mitä varttuneemmaksi kuvausten päähenkilö kehittyi, sitä hankalammaksi se osoittautui. Kertoessaan omista elämänvaiheistaan, Ilvessalon kuvaus säilyy näin menetellen ainakin muodollisesti objektiivisena, mutta samalla sekä kertoja että hänen kohteensa loitontuvat lukijasta selvästi. Kun Ilvessalo käyttää itsestään yhteensä lähes 30 määrettä (poika, koululainen, lyseolainen, opiskelija, harjoittelija, ampuja, stipendiaatti, tutkija, matkamies, kerrontamme henkilö jne.) lukija ei edes aina ole varma, kenestä on kulloinkin kyse. Pahinta on, että Ilvessalon itsensä persoonallisuus, siis luonnehdinta siitä, miltä hänestä itsestään kulloinkin tuntui, jää aivan kuin verhon taakse: Kertoja toteaa lyhyesti, että näin vain tapahtui! Muun muassa kaikki itseään koskevat viranhaut ja nimitykset Ilvessalo sivuuttaa vähin äänin: Kun sivumennen lukijalle kerrotaan, että metsätieteellisen koelaitoksen metsänarvioimisen professorin virkaan ilmoitettiin 1920-luvun alussa yhteensä viisi hakijaa, mutta asetelmaa ei kommentoida sen enempää. Vuonna 1948 tapahtuneen Suomen akatemian jäseneksi nimittämisenä Ilvessalo kuittaa vielä lyhyemmin luettelemalla akatemian jäsenkunnan.

Muistelmien edetessä, Ilvessalon elämänura alkaakin lukijan silmissä tuntua kovin selkeältä ja johdonmukaiselta, ikään kuin teleologisesti ennalta määrättyä päämaalia kohden kulkevalta; tekisi mieli verrata muistelijaa laivaan, joka saattaa matkallaan kohdata toisia samanlaisia, ohittaakin toisia, mutta ei juuri pysähtele epävarmana reitistään tai tehtyjen ratkaisujen oikeutuksesta.

Aivan silmiinpistäväksi nousee ystävien, työtovereiden ja oppilaiden puuttuminen muistelmista. Edes Hyytiälän tovereista ei löydy yhtäkään nimeltä mainittua, vaikka tiedetään, että Ilvessalo oli loppuun saakka yksi uskollisimpia kesän 1912 toverihengen vaalijoita. Metsätieteellisen koelaitoksen monivuotiset kollegat, kuten Olli Heikinheimo ja V. T. Aaltonen ja monet muut häilähtävät vain muutaman kerran jossakin taustalla eikä lahjakkaista ja ahkerista oppilaista, Arne Nyssösestä, Kullervo Kuuselasta ja Yrjö Vuokilasta, myöhemmistä Metsäntutkimuslaitoksen professoreista, löydy edes mainintaa. Kovin yksinäisenä on muistelmien kohdehenkilö vaeltanut tieteen polkuaan sen jälkeen, kun ihailtu isovelji Lauri sekä kunnioitettu opettaja ja ystävä A. K. Cajander olivat ennen aikaansa poistuneet elävien mailta!

Tuokiokuvia ja puolen lauseen johtolankoja

Ilvessalon kerrontaan tuovat eloa ja vaihtelua lyhyet välähdykset mieleen jääneistä satumuksista ja kuivan huumorin värittämät luonnehdinnat muistelijan tapaamista henkilöistä. Jo 17-vuotiaana koulupoikana Ilvessalo vietti yhden kesän Lapissa tutustumassa veljensä kehotuksesta oikeaan metsämiehen elämään. Syksyn tullessa nuori harjoittelija kuitenkin totesi, että kesätyö ei ollut paljoakaan vaatinut tai edes uutta antanut. Kokemus oli uutta elämänuraa ajatellen ollut enemmän kielteinen kuin myönteinen, mitä nuorukainen ei kuitenkaan uskaltanut vanhemmalle veljelleen Laurille tunnustaa. Ja niin nuori Yrjö valitsi kuin valitsikin metsäalan, varsinkin, kun isovelji vakuutti, että oikeat metsänhoitajan työt ovat aivan toisenlaisia: suunnittelua ja johtamista!

Väitöskirjan laskutöissä Ilvessalon oli turvaututtava päässälaskun lisäksi ns. Barlow'in taulukkoihin, joista väitettiin löytyvän oikeat vastaukset jok'ikiseen ongelmaan. Kerran Cajander tuli kuitenkin assistenttinsa pieneen työsoppeen kantaen suu leveässä hymyssä raskasta laskukonetta. Kone osoittautui kuitenkin pian niin epäluotettavaksi, että kaikki sen antamat tulokset oli tarkistettava käsin, ja niin jäi komea kone pelkäksi työpöydän koristeeksi.

Toimiessaan metsänarvioimisen opettajana, Ilvessalo sai pian väitelttyään tehtäväkseen valvoa ylioppilaiden kartoitus- ja metsänmittaustöitä Pohjois-Karjalassa. Myöhemmin hän sai useasti kuulla harjoitustöiden johtaja Erik Lönnrothin vaihtelevat versiot yhdessä tehdystä Uimaharjun Mäntykosken laskennasta: Milloin oli Ilvessalo osoittanut vertaansa vailla olevaa uhkarohkeutta, milloin taas peloissaan kiertänyt kosken kaukaa rannan kautta!

Vieraillessaan sotien jälkeen USA:n etelävaltioissa, Ilvessalo tutustui myös tuohon aikaan ”syvässä etelässä” täysin avoimesti harjoitettavaan rotuerotteluun. Jopa linja-autoissa oli omat osastonsa valkoisia ja toinen vaunun peräpäässä mustia varten. ”Jälkimmäinen oli edellistä hyvin paljon vaatimattomammin kalustettu ja lisäksi likainen”.

Suomen akatemian jäsenyyden ajalta Ilvessalon mieleen oli jäänyt keskustelu Eino Kailan kanssa. Molempien akateemikkojen oli määrä pitää esitelmä Turussa järjestettävässä vuosikokouksessa. Ilvessalon kysymykseen, mistä Kaila aikoi puhua tämä vastasi: ”Jaa, jos sinä siitä puoletkin ymmärrät, niin paljon sinä olet ymmärtänyt”. Kailan vastakysymykseen Ilvessalo vastasi vuorostaan: ”Jaa, ei se ainakaan puiden latvoja korkeammalle kohoa, ja jos sinä sitä kuulla viitsit ja vielä kuviakin katsella niin luulen, että kaikki sinä olet ymmärtänyt”.

Syvää inhimillisyyttä henki Ilvessalon ja vuonna 1955 akatemian jäseneksi nimitetyn kirjailija Toivo Pekkasen lyhyt sananvaihto ennen akatemian vuosikokousta. Ilvessalon kysymykseen ”miltä nyt tuntuu näin juhlan alkaessa”, vaatimaton Pekkanen kuivaili hikeä otsaltaan ja vastasi: ”Pelottaa niin hirveästi”. Arkailien, uusi akateemikko sitten esitti käsi-tyksensä kirjallisuuden tarkoituksesta, minkä jälkeen oli Alvar Aallon vuoro. ”Hän ei kuitenkaan arkailut ja hikoillut, vaan luontevasti lennätteli esitelmässään korkeita ajatuksia...”.

Matti Leikola

Ilvessalon muistelmia (Erään metsämiehen muistelmia. Helsingin yliopiston metsätieteiden laitoksen julkaisuja 6: 1 – 345. 1914) voi tilata: Kati Kleemola, puh. 050 318 54 84, kati.kleemola@helsinki.fi

Moottorisaha sata vuotta Suomessa

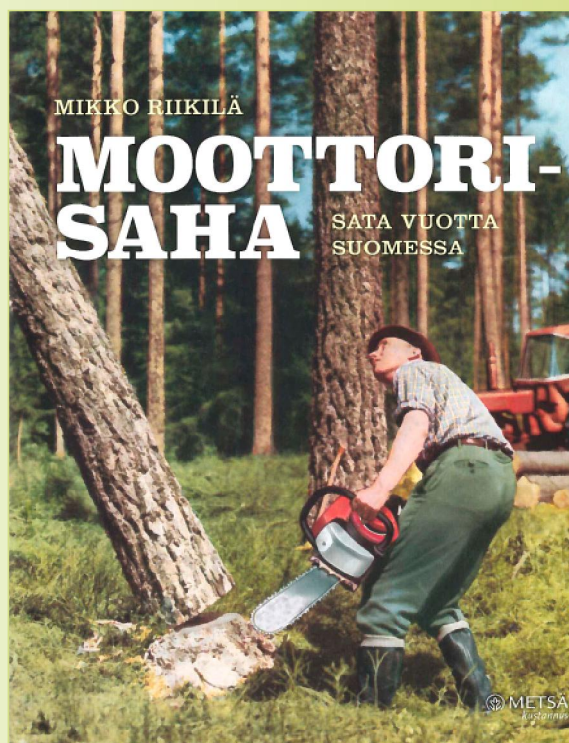
Toimittaja Mikko Riikilä, Metsäkustannus Oy. Sidottu, 216 sivua, nelivärikuvitus, ilmestymispäivä 24.5.2014, ovh 39 €. ISBN 978-952-6612-30-0

Suomalaisessa metsähistorian kirjallisuudessa on ollut tähän saakka moottorisahan mentävä aukko. Toukokuussa 2014 ilmestyntä metsäkonekulttuurin pienimpiä kattavaa tietokirjaa ovat metsähistorian ystävät, niin ammattilaiset kuin harrastajat kaivaneet. Metsälehdessä toimittaja Mikko Riikilä on ottanut haasteen vastaan ja lähtenyt kirjoittamaan hänelle tutusta aiheesta mielenkiintoista kirjaa. Aihe on laaja, sahamerkkejä ja -malleja on useita satoja, teknistä kehitystä ja muutostyötä on tehty täydet sata vuotta.

Laajuudesta huolimatta arkistomateriaalia aiheesta löytyy suhteellisen vähän. Niinpä kirja on toteutettu yhteistyössä Luston ja yksityisten moottorisahakeräilijöiden kanssa. Metsämiesten Säätiö on antanut kirjan pohjustustyölle merkittävän taloudellisen tuen.

Ensikokemus kirjasta on hieno, tätä on odotettu. Kirja aukeaa lukijalle komeina kuvina, selkeänä tekstinä, ja siinä on näyttävä, moderni taitto. Kirjaa lukiessa huomataan sillä olevan kolme kirjoittajaa. Yleiskatsauksen moottorisahojen historiaan tekee kolmen aukeaman esipuheella emeritusprofessori Matti Kärkkäinen. Toimittaja Mikko Riikilä kertoo sadasta eri Suomessa käytetystä moottorisahamallista seuraavan 130 sivun verran. Luston näyttelypäällikön ja tutkijan, Pekka Lehonkosken tutkimustyönä on syntynyt 67 sivua luetteloa Suomessa myydyistä sahoista sekä lyhyet tehdashistoriat. Esipuheen ja kirjan pääosan työnjako on selkeä, kummallakin tekstillä on oma roolinsa. Sen sijaan päätekstin ja näin laajan liitteen työnjaon suhde jää lukijalle jotenkin epäselväksi. Kumpikin kertoo samoista asioista omalla tavallaan, jollain kohdin hieman eri tiedoin. Kirjan eriskummallinen kahtiajako olisi ollut vältettävissä yhdistämällä roolit ja teksti yhdeksi kokonaisuudeksi.

Kirja on hienosti painettu, joskaan ei Suomessa. Taittaja Susanna Appel on ollut vähintään haastavan tehtävän edessä. Tekstityyppejä on kirjassa neljä: esipuhe, varsinaisen leipäteksti, sata kuvaruutua teksteineen ja kirjasta kolmasosan vievä liiteosa, joka on taitettu kuvineen osaksi kirjaa. Kirjan alkuosa sisältää lyhyet kuvatekstit, liiteosasta ne puuttuvat. Mainosten runsas käyttö ja kuva-aukeamat tekevät tietokirjasta helposti lähestyttävän. Lukijaa ilahduttaa suuret vanhat kuvat, kuten komeat 22 kappaletta uutukaista Arbor-sahaa konepajan pihalla Turussa vuonna 1917, nyt koko aukeaman kokoisena kuvana. Samaa kuvaa on käytetty Arborin vuoden 1919 myyntiesitteessä, joka olisi sisältänyt myös muita julkaisukelpoisia kuvia. Keltainen taustaväri syö joissakin kuvissa keltaisten sahojen kontrasteja. Lukijaa saattaa häiritä vanhojen mainoskuvien huono laatu, mutta juuri niistä löytyy tärkeä osa menneen ajan hengestä. Aarno Liuksialan pilapiirroksiakaan ei ole unohdettu, niitä löytyy kirjasta kaksi kappaletta. Hetkessä vahvasti

elänyt Metsälehdessä kuvittaja ounasteli kuvissaan moottorisahan tuloa jo vuonna 1948, aikana jolloin niiden osuus puunkaadossa oli käytännössä nolla.

Miellyttävää luettavaa ovat monet tuoreet haastattelut, joita Riikilä on henkilökohtaisesti tehnyt. Vaikka muistelijä ei aina osu vuosikymmenten takaisissa yksityiskohtaisiin ihan kohdilleen, tuo haastateltavien omat kokemukset kirjaan reilusti lihaa tilastoluiden ympärille. Kotimaisen pienkonehistorian merkkihenkilöitä elää edelleen keskuudessamme. Toivottavasti nauhoitukset ovat kirjoittajalla varmassa tallessa, ne ovat ainutlaatuisia tallehteita – kun miehet ovat menneet, ei haastatteluja enää tehdä.

Vanhan tekniikan ystävänä olisin toivonut kirjoittajalta reippaasti syvällisempää suomalaisten sahojen esittelyä, nyt osuus on kokonaisuutta ajatellen vähäinen. Esimerkiksi vuonna 2013 ilmestyneessä moottorisahahistoriikissa Från yxa till enmansmotorsåg – mekanisering i nordiska skogar 1850 till 1950, ruotsalainen Bertill Sporrang kertoo hyvin seikkaperäisesti Arborin valmistamisen vaiheista. Siuntiolaisessa Gårdskullan kartanossa on tehty ansiokasta tutkimustyötä mm. Arborista jo edesmenneen Carl-Erik Rehnbergin toimesta. Samoin Hyryjä koskeva osuus jättää seuraavalle sahakirjalle parantamisen varaa: Kun tämänlaatuisen kirjan aivan perustietoihin kuuluu valmistusmäärät, on lukijana vaikea tyytyä mainintoihin ”muutama sata” tai ”muutama tuhat”. Kirjan englanninkielinen painos olisi suomalaista osiota syventämällä ollut menestys ulkomaisen sahaeräilijöiden keskuudessa. Kotimaisten erikoisuuksiemme detaljitiedoilla ja hyvillä kuvilla olisi ollut kysyntää, sillä keräilyn harrastajia ja ammattilaisia on maailmalla paljon. Toistaiseksi kirjaa saa vain suomenkielisenä.

Riikilä on tehnyt monta hyvää löytöä kirjan taustatietoja pöyhiesään. Yksi erinomaisimmista on lista ensimmäisten sahanostolisenssien saajista vuoden 1947 jälkeen, jolloin sahoja alettiin tuoda Suomeen. Kaksi ensimmäistä olivat Nokia ja Rauma-Repola, sahamerkkinä kanadalainen Precision. Outo ratkaisu on jättää lähdetiedot listaamatta. Lähteviitteitä en varsinaisesti kirjassa jää kaipaamaan, kunnan lähdeluetteloita kylläkin. Lähteiden nimiä on sisällytetty leipätekstiin, mutta lähdeluettelon puuttuminen omana liitteenään jättää kirjaa syvemmin tutkivat tyhjän päälle. Lisäksi haastatellut on jätetty ilman omaa luetteloa. Kirjan alkulehdille sijoitettu kuvaluettelo sen sijaan on hyvin toteutettu. Riikilän omien kuvien lisäksi enemmistö kuvista on tullut Luston kuva-arkistosta, mukaan on löytynyt yksi harvinainen SA-kuvakin sota-ajalta. Komeat uudet sata sahakuvaa ovat pääasiassa valokuvaajien Timo Kilpeläisen ja Sami Karppisen ottamia, ja ammattilaisten kuvajäljen erottaa. Yksi kysymys heräsi kuvaluetteloa tarkastellessa: Missä ovat sahojen maahantuojien tai metsäyhtiöiden kuva-arkistot?

Kirjan mielenkiintoinen otsikko Moottorisaha sata vuotta Suomessa, jää kirjan kirjoittajilta määrittelemättä. Idean moottorisahan valmistuksesta sai ensimmäinen moottorisahavalmistajamme Robert Lagus jo vuonna 1911 nähtyään Edwin E. Thomaksen nimissä suunnitellun höyrykäyttöisen puunkaato koneen elokuvissa tai kuvana. Suomalaisten sahojen kehityksen seuraava merkkipaalu on Laguksen Arbor-patentti, jota on haettu 15.5.1915 koskien sirkkeliteräistä sahaa. Toinen hakemus on kirjattu 2.9.1915 ja kolmas 16.12.1915. Lagus haki patenttia ketjuterällä tietävästi ensimmäisenä suomalaisena 18.7.1916. Ensimmäinen A-sarjan kaatokone on esitelty loppukesästä 1916, ja samana vuonna valmistui 25-28 konetta, lähteestä riippuen. Mistä vuodesta siis aloittaa sahojen aikakauden ajanlasku? Tekniikan historiassa vallitsevan käsityksen mukaisesti laskeminen aloitetaan ensimmäisen kappaleen valmistusvuodesta. Suomalaisten sahojen aika-kausi alkaisi näin ollen 1916, jolloin ensimmäinen saha, Arbor, valmistui.

Aiheensa ensimmäisenä, laajana suomalaisjulkaisuna Metsäkustannuksen moottorisahakirja pääsee tietokirjojen hyvään keskiluokkaan. Mikko Riikilä ansaitsee kiitoksen tuotoksestaan ja opus on tervetullut lämpimäinen kaikille metsähistorian ystäville. Suosittelen!

Eero Knaapi
Mti, Museoisäntä
LUSTO – Suomen Metsämuseo

Valtakunnan metsien inventoinnin historia on metsätalouden suurta tarinaa

Valtakunnan metsien inventointia on tehty maassamme jo yli yhdeksän vuosikymmentä. Siinä on kysymys aina aikansa tasalla olevasta tai jopa suuntia näyttävästä metsien mittauksesta, mutta se on ollut ja on edelleen metsäpolitiikan mahtitekijä. Inventoinneista on nyt tehty historia — on hyvä, että sellainen tehtiin. Kirjoittajana on Reija Haapanen.

VMI, kuten valtakunnan metsien inventointia yleisesti ja tässäkin kutsutaan, on metsänarvioinnin suurta juhlaa. Aineistoa inventoinneista olivat keränneet jo Kullervo Kuusela ja Sakari Salminen 2000-luvun alkupuolella. Sitä kertyi lisää metsänarvioijien oman yhteisön, Taksattoriklubin kerätessä aineistoa omaan kertomukseensa, Taksattorien taipaleelta (2009). Hyvä päätös oli laatia VMI:lle oma historiansa.

Inventointitulokset ovat olleet jo ensimmäisestä inventoinnista alkaen suomalaisen metsäpolitiikan perustyökalu. Ensimmäinen inventointi tehtiin vuosina 1921-1924. Tarvittiin tiedot metsävaroista, jotta itsenäistä elämää aloitteleva kansakunta pystyi päättämään metsiensä kestävästä käytöstä. Kirja kuvaa hyvin inventointien yhteydet yhteiskuntaan, metsätalouteen ja metsätieteisiin. Muitakin vuorovaikutuksia selostetaan; muun muassa inventoinneissa on kehitetty metsätieteitä ja tieteet sekä tutkimus ovat vaikuttaneet inventointeihin. Niinpä kirjaa lukiessa perehtyy samalla suomalaisen metsätalouden historiaan. Lisäksi kirjassa viitataan kaikkiin merkittävimpiin metsäalan ilmiöihin – ainakaan itselleni ei tule mieleen puutteita.

Kirjassa selostetaan inventointien toteutusta ja tekniikkaa inventointi kerrallaan. Käsikirjaksi historiasta ei ole, eikä tarvitsekaan. Yhdenkään inventoinnin tekniikkaa ei kopioitu suoraan edellisestä, vaan joka kerta otettiin oppia, tehtiin tarpeellisia muutoksia työtappoihin tai peräti koko otanta-asetelmaan. Kerättävä tietomäärä on 90 vuodessa moninkertaistunut. Ensimmäisessä inventoinnissa selvitettiin metsien tila ja rakenne. Muutoksen Haapanen tiivistää näin: ”Muuttujia on otettu mukaan, kun muutokset metsänkuvassa, metsätaloudessa, metsäpolitiikassa ja lainsäädännössä ovat niin vaatineet.” Nyt kerätään tieto noin 150 muuttujasta.

Inventointitulosten esittelyä on joka kerta odotettu innolla. Puustotiedot ja tieto metsien metsänhoidollisen tilan kehittymisestä ovat olleet ehkä odotetuimmat kohdat. Tietoa on käytetty toiminnan ohjaukseen. Yhtä lailla hakkuumahdollisuusarvioilla ja -suunnitteilla on ohjattu toimintaa. Kirjassa on tiivis tietopaketti keskeisistä tuloksista kautta vuosikymmenten. Inventointi antaa tiedot, joita käytetään metsäpoliittisten ohjelmien muotoiluun ja päätösten tekoon. Tämä on itsestään selvää ja tätä kulmakiveä olisi voinut korostaa kirjassa. Tosin inventointien johtajat esitellessään tuloksia olivat merkittäviä alan auktoriteetteja, joten raja tutkijasta poliittiseksi ohjaajaksi oli joskus hiuksenhieno.

Vuosikymmenet oli huolena puun riittävyys. Eino Saari totesi neljän ensimmäisen VMI:n johtajan, Yrjö Ilvessalon 70-vuotispäivien kunniaksi laaditussa juhlaulkaisussa: ”On näet ilmeistä, että hakkuukertymä on 1960-luvulla joutumassa niin korkealle keskitasolle, että se tuntuvasti ylittää hakkuusuunnitteet. Näyttää siltä, että tarvitaan kaikki keinot, metsänhoidolliset, teknilliset, liiketaloudelliset ja talouspoliittiset, jotta voitaisiin ohjata kehitystä sillä tavalla, ettei muutamana seuraavana vuosikymmenenä jouduta puun saannissa alenevaan vaiheeseen.” Näin ei käynyt, vaan määrätietoisesti toimien kasvu on ylittänyt poistuman.

Vuosikymmenten mittaan tehdyt metsätalouden ohjelmat kerrataan. Näitä olivat muun muassa HKLN-ohjelma, MERA-ohjelmat ja Metsä 2000 -ohjelma. Nyt eletään kansallisten ja alueellisten metsäohjelmien aikaa.

Viime vuosikymmeninä hakkuut eivät ole yltäneet kasvun tasalle. Potentiaalia on siis käyttämättä. Tähän on haettu ratkaisuja tiiviisti. Nyt on tilanne muuttumassa ainakin eteläisessä Suomessa; kokonaispoistuma on paikoin kasvun tasolla. Tämä johtuu hyvästä tuotteiden menekistä sekä puun energiakäytön lisääntymisestä. Näkymät ovat hyvät ja puun käyttö lisääntyy edelleen. Samalla hakkuusuunnitelaskelmat nousevat suureen arvoon. Inventoinnin asema metsätaloudessa vahvistuu.

Kirjan rekisteriosa on mittava. VMI:n henkilöstöstä on luettelo inventointikierroksittain. Luettelo päättyy vuoteen 2012, jolloin oli meneillään VMI 11. Yrjö Ilvessalon jälkeen Kullervo Kuusela johti kolme seuraavaa inventointia. Kahdeksannessa inventoinnissa johtajina toimivat Kuusela, Pekka Kilkki sekä Erkki Tomppo, joka johti myös yhdeksännen VMI:n. Sen jälkeen johto on ollut Kari T. Korhosella. VMI-ryhmien johtajien luettelo on kiintoisa. Ryhmänjohtajat ovat mielellään tuoneet esiin toimintansa VMI:ssa ja monet ryhmänjohtajat ovat tulleet tutuiksi muissa tehtävissä.

Haapasen käyttämien tietolähteiden määrä on mittava; kirjallisuusluettelo täyttää peräti 34 sivua. Valtakunnan metsien inventointien tuloksia esittelevien tutkimusten luettelo ottaa seuraavat neljä sivua. Vieläpä Haapanen toteaa, että kaikki asiaan kuuluvat tutkimukset ja gradu-työt eivät ole mukana. Niinpä rima on ollut korkealla. Ehkäpä siksi luettelosta puuttuu Valter Keltikankaan verraton kuvaus toisen inventoinnin maastotoista 1930-luvun Lapissa. Tuskinpa Haapanen on tästä kirjasta tietämätön. Kirjan nimi Seitsemän tuntia erämaata tosin ei vähääkään viittaa valtakunnan metsien inventointiin.

Antti Koskimäki

Reija Haapanen: Valtakunnan metsien inventoinnit – Suomen metsiä mittaamassa, Metsäkustannus Oy, 2014, ISBN 978-952.6612-31-7

Uudet julkaisut

Kirjoja

Anna meille uus valtatie kuuskytkuus: Hyytiälän kurssin 66 neljä vuosikymmentä. Liisa Saarenmaa (toim.). Hyytiälän kurssi 66, Helsinki 2014, 134 s.

Costlow, Jane T. 2013. Heart-pine Russia: walking and writing the nineteenth-century forest. Ithaca: Cornell University Press. 270 s.

Dargavel, John & Johann, Elisabeth. 2013. Science and hope: a forest history. Cambridge: White Horse. 269 s.

Haapanen, Reija. 2014. Valtakunnan metsien inventoinnit. Suomen metsiä mittaamassa. Metsäkustannus, Helsinki. 327 s.

Ilvessalo, Yrjö. 2014. Erään metsämiehen muistelmia. Toim. Jaakko Ilvessalo ja Yrjö Sevola. Helsingin yliopiston metsätieteiden laitoksen julkaisuja 6. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Ilmola, Ilkka. 2014. Moskun mailla. Otava. 192 s.

Kokkonen, Ossi. Koulumies, Jyrki (toim.). 2014. Projektipäällikkö: metsäteollisuuden muutoksessa 1954–2008. Metsäkustannus, Helsinki. 320 s.

Kuisma, Markku, Siltala Sakari ja Keskisarja Teemu. 2014. Paperin painajainen. Metsäliitto, metsät ja miljardit Suomen kohtaloissa. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Siltala. 294 s.

Mäkelä, Matti ja Tähtinen, Tero. 2014. Vanha metsuri ja metsähippi: kirjeenvaihtoa 2013-2014. Savukeidas. 221 s.

Peuraniemi, Heikki. 2014. Ukkoherran ulkomuoto: Metsäheikin muisteloita. Espoo, Myllylahti. 211 s.

Riikilä, Mikko. 2014. Moottorisaha sata vuotta Suomessa. Metsäkustannus, Helsinki. 215 s.

Vaara, Lauri. 2014. Finland, a Land of Foresters. Corporatism in Finnish Forestry. LAP Lambert Academic Publishing. 552 s.

Helsingin yliopiston metsätieteiden laitoksen julkaisuja 6

Erään metsämiehen muistelmia

Yrjö Ilvessalo

Vehmanen, Suvi ja Björksten, Fred. 2014. Evon-kävijöitä: kertomuksia Evolta. Pori, Valosat. 100 s.

Virtanen, Sakari. 2014. Oswald Kihlman-Kairamo 1858-1938: luonnontutkija, poliitikko, talousmies. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Kirjokansi 44. 636 s.

Artikkeleita

Kotta, Kimmo. Unipower Hannibal. Metsäautotraktori. Koneviesti: 62 (2014): 7, s. 78.

Lilja, Erkki. Valtio vartioi ja varjeli metsiään. Inarilainen 18 (2014): 19, s. 8-9.

Luttinen, Jaana. Perinteiset maaseutuelinkeinot autonomian ajalla. Viipurin läänin historia. 5, Autonomisen Suomen rajamaa / toimittaneet Yrjö Kaukiainen, Risto Marjomaa ja Jouko Nurmiainen. S. 196-248.

Putkonen, Lauri. Puunjalostusteollisuus kaupungeissa. Suomen kaupunkirakentamisen historia. 2 / toimittaneet Henrik Lilius & Pekka Kärki. S. 412-415.

Roiko-Jokela, Heikki. Murhijärven metsäkiista. Keskus ja periferia muuttuvassa maailmassa (toim.) Kari Alenius & Olavi K. Fält. S. 275-291.

Metsähistorian Seuran jäsenet voivat ilmoittaa uusista julkaisuista osoitteeseen metsahistoria (at) seura.fi.

C/o Maija Kovanen, Suomen Metsäyhdistys, Salomonkatu 17 A, 00100 Helsinki

<http://www.metsahistoria.fi> seura(at)metsahistoria.fi

Puheenjohtaja Tapani Tasanen
Myllypurontie 19, 63900 Myllymäki
P. 040 8304132, tapani.tasanen(at)seamk.fi
Varapuheenjohtaja Antti Koskimäki

Muut hallituksen jäsenet:

Risto Hyvärinen
Pirkko Kivinen
Maija Kovanen
Helkamari Knaapi
Jaana Laine
Pekka Laurila
Heikki Roiko-Jokela

Taloudenhoitaja Reija Turunen
Lusto, 58450 Punkaharju, reija.turunen(at)lusto.fi

Susikko
Metsähistorian Seura ry:n jäsentiedote
3/2014

ISSN-L 1799-0750
ISSN 1799-0750
<http://www.metsahistoria.fi>

Julkaisija: Metsähistorian Seura ry
Ilmestyminen: kolme kertaa vuodessa
Toimituskunta: Maija Kovanen (päätoimittaja), Jaana Laine, Risto Hyvärinen
Taitto: Sami Karppinen
Ulkoasu: Timo Kilpeläinen / Lusto

Susikossa julkaistaan metsähistoriaan liittyviä tekstejä ja kuvia. Tekstiehdotuksia voi lähettää seuran sähköpostiosoitteeseen metsahistoria (at) seura.fi. Tekstin kirjoittamisessa on noudatettava kirjoitusohjeita, jotka ovat seuran kotisivuilla <http://www.metsahistoria.fi/julkaisut/susikko>.

Etukannen kuva: Martti Palkispää/Lusto/Martti Palkispään kokoelma.